

Pessimisme før ingen steds hen



Sivilagronom Hans Prestbakmo er født i 1936. I førti år ha han arbeidet med reindrift, samiske spørsmål og naturvern. Har blant annet vært lappefogd/reindriftsagronom i Troms i ti år. I forbindelse med arbeidet sitt og på fritida har han vandret mye i områdene mellom Indre Troms og Sverige. Han kjenner viddene, fjellene, skogene og stiene her som få andre, og har skrevet flere bøker om natur og mennesker i grenselandet i nord. Han har heller ingen planer om å legge inn årene med det første!

Nei, hvorfor skulle jeg det! Jeg er i god fysisk form og det er ingen grunn til å ta det med ro. Det er jo aktivitetene som skaper den formen som gjør livet lettere. Så lenge det er mulig, kommer jeg til å vandre i fjellet både sommer som vinter. Fjellviddene med alt de byr på gir meg ro i sinnet og fysisk tilfredsstillelse. Da kan jeg løse all verdens problemer!

Du deltar også ivrig i debatten i avisene nordpå, om miljø- og klimaspørsmål. Fortell litt om dette engasjementet ditt, og hvorfor. Har det alltid vært der?

Jeg har vært opptatt av naturen fra barndommen av, men det var først i studietida på Ås at interessen for økologi og moderne miljøproblemer blei vakt. 60-åra var en oppvåkningstid, og en hel ny litteratur om menneskets forhold til naturen så dagens lys. Rachel Carsons Silent Spring, som satte søkelys på vår tankeløse bruk av kjemikalier i landbruket, gjorde et stort inntrykk. Jeg ble tidlig medlem av Naturvernforbundet, det har for meg vært et viktig verdivalg. Dessuten har kona mi Hermien påvirket meg sterkt, med sitt engasjement for den fattige verden. Jeg har vært med i FIVH fra begynnelsen av, og var bl.a. til stede på det store stiftelsesmøte i Nadderudhallen i 1974. Miljø, naturvern og internasjonal solidaritet – det er ulike sider av samme sak.

Når gikk det opp for deg at vi også har en klimatrussel på gang?

Dette er vel noe jeg er blitt gradvis mer bevisst på over lang tid. Spørsmålet om drivhuseffekten var oppe allere-

de i studietida, sjøl om det var andre forurensinger enn CO2 vi var mest opptatt av den gangen. I en periode var O3 (ozon) sentralt, men her har det skjedd positive ting (sjøl om farer fortsatt truer).

Du har jo også en spesiell yrkes- og erfaringsbakgrunn. Hva har det hatt å si?

Både utdanning og arbeid har ført meg nært inn på naturen. Jeg har sett hvor lett vi bagatelliserer virkningene av menneskets inngrep og aktiviteter. Vi tror vi vet hva vi gjør, men det er langt fra tilfelle. Sett i et femtiårs perspektiv er utviklinga veldig skremmende. Urørt natur med dens fred og ro, forsvinner i akselererende tempo uten at vi helt tar innover oss det som skjer. Jeg er så heldig at jeg har sett og opplevd den mektige Finnmarksvidda før snøscooteren, firhjulingen og motorsykkelen kom og erobret den. Det var en helt annen verden.

Vi som tilhører besteforeldregenerasjonen føler vel ofte at ting går for fort. Har vi noe å tilføre samfunnsdebatten, mener du?

Ja, i aller høyeste grad! Vi har levd et langt liv, opplevd en annen tid, sett utviklinga og den tiltakende rovdrift, og hvordan uforstyrta natur forsvinner i økende tempo. For de som skal overta etter oss er det viktig at vi står fram og forteller om alt dette. Jeg håper de kan lære av våre feil.

Men undersøkelser viser at eldre mennesker klimaforensker mer enn yngre ...

Det er vel ikke så rart. Mange eldre har etablert et levesett, med villa, hytte på fjellet, båt, biler, feriereiser m.m. Mange av de yngre har ganske enkelt ikke samme muligheter til å forbruke. Det er jo ikke rettferdig, men alt i alt får vi nesten være glade for at det er slik.

Hva savner du mest av alt i norsk klimapolitikk, sånn som den er nå?

Sammenheng mellom liv og lære! Politikerne vedtar flotte klimamål og reduksjon i utslipp – for i neste omgang å føre en politikk med motsatt fortegn. Vi har fått en olje- og energiminister som bare kan karakteriseres som en fare for sine omgivelser, og et Statoil som politikerne ikke gjør noe for å styre. Regjeringa ser bare veksten i oljefondet, ikke framtida for våre barn og barnebarn. Samtidig bygges det monster-overføringslinjer på kryss og tvers over hele landet, gjenværende natur skades og mangfoldet reduseres stadig mer.

Men noen, også i miljøbevegelsen, mener jo at dette må til, som et ledd i satsinga på mer fornybar energi?

Jeg hører det, ja. Men det er en illusjon å tro at vi kan fortsette med det samme forbrukersamfunnet vi har i dag, bare med andre og fornybare midler. Alt dette gir bare en akselererende vekst som tar mer natur og etter hvert gir økende utslipp av klimagasser. Vi må ikke bli så nøyd opptatte av klima at vi glemmer de andre store miljøproblemene.

Hvis du fikk ha statsministeren hos deg en dag, hvor ville du ta ham med og hva ville du si til ham?

Jeg ville vise han to steder. Først en tur inn i Blåtind skyte- og øvingsfelt for å vise de naturraseringene og forurensingene forsvaret står for i Troms, og spurt om han virkelig trur at dette er til beste for våre barn og barnebarn, freden og den fattige verden. Kunne ikke alle de millionene som går med her, vært til større nytte som miljøtiltak i den tredje verden? Deretter, for å vise at det lar seg gjøre å leve i og med naturen på en god måte, ville jeg ta han med på ei vandring i Dividalen nasjonalpark og vist hvordan landet er blitt til gjennom millioner av år og utnyttet siden isen forsvant – uten å bli rasert slik som vi ser i Blåtindfeltet.

Er norske politikere flinkere til å snakke enn å handle?

Helt klart. Og så er de altfor opptatt av det velgerne til enhver tid mener. Men har flertallet alltid rett, selv i et

demokrati? Tenk på samiske rettigheter og Sametinget, jeg tviler på at vi hadde vært der vi er i dag dersom politikerne på dette felt ikke hadde turt å gå mot flertallet. Skal vi komme videre med klimapolitikk og naturvernsspørsmål, må politikerne vise større mot. I dagens verden har kapitalen og reklamen fått så stor makt over oss at vi blir villedet til å tru på feile verdier og handle ut fra det vi trur er det beste for oss på kort sikt. Jeg skulle ønske vi kunne bli flinkere til å velge politikere mer ut fra deres kunnskap, innsikt og fornuft, enn etter hvor flinke de er til å følge oss som velgere i ett og alt.

☒ *Du får disponere 10 prosent av oljefondet til klimatiltak, hjemme og ute. Hva gjør du?*

Først og fremst bygger jeg ut fornybare energikilder i den fattige verden. Der trengs energi for å gi bærekraftig utvikling. Heime må vi derimot redusere energiforbruket, så jeg ville satt i gang et storstilt utrednings- og informasjonsprosjekt om hva som må gjøres for å komme fram til et alternativt samfunn med lite eller helst ingen bruk av fossil energi.

Du virker full av ideer og pågangsmot! Hvordan unngår vi alderdommens dødssynd – pessimismen?

Ha omgang med unge mennesker og vær mye sammen mer dem. Gro ikke fast i miljøer som er mest opptatt av de eldre og deres problemer. Bruk naturen hele året, det er mitt beste råd. Pessimisme fører ingen steds hen!

Hvordan ser verden ut om 20 eller 40 år, og hva med de spesielle naturområdene du kjenner så godt?

Det er sannelig ikke godt å si. Det er mye å bekymre seg over, som for eksempel Norges opprustning med kjøp av nye jagerfly. Vi opptrer mer og mer som haleheng til USA, og det kommer det garantert ikke noe godt ut av. Likevel er det utviklinga der natur i økende tempo forsvinner som uroer meg mest - overføringslinjer, malmleiting, hyttebygging, turistanlegg, vindturbinparker, veger, motorisert ferdsel i utmark, osv. Vi ser nå også framstøt for å gjøre inngrep i områder som allerede er vernet. Jeg tror vi står i fare for å glemme hva som er urørt natur og hvorfor den må vernes. Vi synes å tro at alt her i verden er til for å dekke våre egne behov. Dagens vekstkarusell må stanses. Vi har kunnskap, ressurser og muligheter til å ta vare på naturen, spørsmålet er om vi har politikerne med klokskap nok og vilje til å gjøre det?

Hva kan miljø- og klimabevegelsen gjøre for å opprettholde det politiske trykket?

For å få politikerne til å handle, må det til mer press nedenfra, fra velgerne. Vi trenger mer informasjon om alvorret i saka, folkeopplysning rett og slett. Men vi må ikke ta motet fra folk, det må også komme tydelig fram at problemet kan løses dersom vi fatter og gjennomfører de riktige tiltak.

Til slutt – hva slags livsverdier ønsker du å gi videre til den oppvoksende slekt?

Det er viktig å få fram at naturen har egenverdi og at en blomst eller en jerv har like stor rett til naturen som jeg. Vi eier ikke naturen og har ingen rett til å herske over og drive rovdrift på den. Alt henger sammen, det du gjør ett sted, kan påvirke andre skapninger på måter ingen er i stand til å forutse. Så vi trenger å bli mer ydmyke, mer forsiktige. Respekt og ærefrykt for naturen, det er mitt motto. Hvis noen av de yngre vil lære av mine erfaringer og lytte til det jeg har å si, er jeg takknemlig for det.